सैनामैना नगरपालिका
आ ब २०८१।८२ को बार्षिक समिक्षा प्रतिवेदन
को प्रस्तुती
रूपन्देही जिल्ला, लुम्बिनी प्रदेश

प्रस्तोताः श्री जीवन ज्ञवाली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सैनामैना नगरपालिका, रूपन्देही

मिति २०८२।०४।२६

१. भौगोलिक अवस्था

- रूपन्देही जिल्लामा अवस्थित।
- अवस्थितिः अक्षांशः २७ डिग्री ३८’ ३९.१५” देखि २७ डिग्री ४६’ ६.६२” उत्तर सम्म
- देशान्तरः ८३ डिग्री १६ ७.२६ देखि ८३ डिग्री २३ ३६.६२ पूर्व सम्म
- पूर्व: बुटवल उपमहानगरपालिका
- पश्चिम: बाणगंगा नगरपालिका (कपिलवस्तु)
- उत्तर: शितगंगा नगरपालिका (अर्घाखाँची) , रैनादेवी छहरा र तिनाउ गाउँपालिका (पाल्पा)
- दक्षिण: शुद्धोधन, कंचन र गैडहवा गाउँपालिका
- उचाइः समुद्र सतहबाट ११६.१३ मिटर देखि ९६०.१३ मिटर सम्म
- **क्षेत्रफलः १६२.१८ वर्ग कि.मि.**
- लम्बाइः सरदर १५ कि.मि

२. जनसांख्यिक अवस्था

- **कुल जनसंख्याः ७८,३९३ (२०७८ को जनगणना अनुसार)**
- पुरुष: ३६,४४१
- महिला: ४१,९५२
- जनघनत्व: ४८३ व्यक्ति प्रति वर्ग कि.मि.
- जातीय विविधता: आदिवासी थारु बाहुल्यता (दक्षिणी भाग), मिश्रित समुदाय (उत्तर भाग)

३. आर्थिक अवस्था

- कृषि, व्यापार तथा पर्यटन मुख्य आर्थिक स्रोत।
- नगरपालिकामा रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न विभिन्न सरकारी कार्यक्रमहरू संचालनमा।

४. शैक्षिक अवस्था

- साक्षरता दरः ८४.९९ (पुरूषः ९०.९, महिलाः ७९.८
- सामुदायिक विद्यालयः १७
- निजी तथा संस्थागत विद्यालयः १७
- क्याम्पसः २

५. सामाजिक-सांस्कृतिक विशेषता

- जातीय, भाषिक, र सांस्कृतिक विविधता भएको।

६. प्रमुख धार्मिक तथा एतिहासिक स्थलहरू:

- स्वयं उत्पत्तिमान शिव ज्योतिर्लिङ्ग पर्रोहा परमेश्वर बोलबमधाम
- मलमला मन्दिर, महेरवादेवी मन्दिर
- रानी कुवा, रानीबगिया

स्थानीय तहको समग्र अवस्थाको विवरण

सि.नं	विवरण	अवस्था
१	जनशक्ति व्यवस्थापन	क. जम्मा स्वीकृत दरवन्दी: १९६ पदपूर्ति: १०३ रिक्त:१३ ख. कर्मचारी समायोजन पश्चात O & M सर्वेक्षण गरी प्रतिवेदन स्वीकृत भएको।
२	प्रशासकीय भवन र पहुँच	क. प्रमुख प्रशासकीय भवनः भएको । ख. आफ्नै वडा कार्यालयः भएको वडा संख्या ११ ग. वडा केन्द्रसम्म सडक पुगेको वडाको संख्या ११, नपुगेको वडा संख्या ०
३	कानून निर्माणको अवस्था	क. ऐन संख्याः ४५ ख. नियमावली संख्याः १२ ग. कार्यविधि/मापदण्ड/निर्देशिका संख्याः ६९
४	विभिन्न योजना तथा दस्तावेज निर्माणको अवस्था	क. आवधिक योजनाः बनेको (प्रथम) ख. वार्षिक बजेटसँगै तोकिएको ढाँचा अनुरुप मध्यमकालिन खर्च संरचनाः बनेको। ग. स्थानीय तहको वस्तुस्थिति विवरणः बनेको। घ. भूउपयोग योजनाः बनेको। ङ. स्थानीय भवन निर्माण मापदण्डः बनेको। च. राजस्व सुधार कार्ययोजनाः बनेको। छ. आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः बनेको।

स्थानीय तहको समग्र अवस्थाको विवरण

सि.नं	विवरण	अवस्था
५	स्थानीय तहको मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणालीको प्रयोग	क. स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कनको प्राप्ताङ्क (गुणस्तर परीक्षण पश्चात) : आ.व २०८०/८१: ८६.७५ ख. स्थानीय तहको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कनको प्राप्ताङ्कः आ.व २०८०/८१: ८१ ग. मन्त्रालयले तयार गरेको स्थानीय तहको प्रगति अनुगमन प्रणालीमा विवरण प्रविष्टीः भएको।
७	न्यायिक समिति सम्वन्धी	क. दर्ता भएका उजुरी/गुनासो संख्याः ३२ ख. कारवाही वा फछर्यौट भएका उजुरी संख्याः ३७ (गत आ व का दर्ता समेत) ग. कारवाही वा फछर्यौट भएका मध्ये पुनरावेदनमा गएका संख्याः १०(गत आ व का दर्ता समेत)
८	वेरुजु सम्वन्धी	आ.व.२०८०/०८१ सम्मको बेरुजु १० करोड ८४ लाख। आ.व.२०८०/८१ को बेरुजु 1 करोड ६ लाख ५१ हजार। आ.व २०८०/०८१ सम्म जम्मा कुल बेरुजु १२ करोड ५१ लाख। आ.व.२०८१/०८२ मा संपरीक्षण भएको बेरुजु ४ करोड ८ लाख ७५ हजार ६ सय ५२ मात्र। हाल कुल बेरुजु ८ करोड ४२ लाख ३९ हजार :
९	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	क. दमकल सेवाको उपलब्धताः चार वटा पालिकासँगको सहकार्यमा सञ्चालन भएको। ख. फोहोर प्रशोधन केन्द्रः डि.पि.आर निर्माण भई जग्गा भोगाधिकार प्राप्त भएको। ग. स्यानीटरी ल्याण्डफिल साईटः नभएको।

स्थानीय तहको समग्र अवस्थाको विवरण

सि.नं	विवरण	अवस्था
१०	सेवा प्रवाह, पारदर्शिता र जवाफदेहिता	क. अनलाईन मार्फत प्रदान गरिएको सेवाको संख्याः ५ (डिजीटल गभर्नेन्स फ्रेमवर्कले तोकेका मध्ये) ख. नागरिक वडापत्रः भएको। ग. सूचना अधिकारीः तोकेको। घ. गुनासो व्यवस्थापन, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण र सामाजिक परीक्षणको लागि कानूनी व्यवस्थाः भएको। ङ. निगरानी निकाय तथा कार्यालयमा प्राप्त उजुरी/गुनासो संख्या **३(हेल्लो सरकार)** फछर्यौट संख्याः **३**

आर्थिक वर्ष (२०८१/८२) को खुद आम्दानी र खर्चको विवरण रकम रु. हजारमा

स्रोतको किसिम		खुद प्राप्त भएको	खर्च	खर्च प्रतिशत
वित्तीय समानीकरण अनुदान	सङ्घ	११६१३७.८४	१०७२५७.६३	८४.१८
	प्रदेश	८४६९.००	४३१२.१६९	५०.९१
सशर्त अनुदान	सङ्घ	२८६९९७.७५	२८६९९७.७५	१००.००
	प्रदेश	९९९७.१३	९९९७.१३	१००.००
समपुरक अनुदान	सङ्घ	३२८२.९३	३२८२.९३	१००.००
	प्रदेश	४५३९.१५	४५३९.१५	१००.००
विशेष अनुदान	सङ्घ	०	०	०
	प्रदेश	१८५०	१८५०	१००.००
राजश्व बाँटफाटबाट प्राप्त	सङ्घ	१२२१४८.५०	१०६४७६.१२	७७.८९
	प्रदेश	२०४४०.०८	८९६५.६५	४३.८६
रोयल्टी वाडफाँडबाट प्राप्त रकम		२३०९८.५७	१२२३३.९८	९२.९६
आन्तरिक स्रोत (स्थानीय तहको राजस्व अधिकार भित्रको मात्र)		८१२७१.२६	७२६५२.४६	६७.०१
घरजग्गा रजिष्टेसन दस्तुर वाडफाँड		५१९३७.६४	२००००.००	३८.५०
ऋण	०	०	०	०
अन्य (अ.ल्या. भए खुलाउने)		७१२५१.०९	०	०
जम्मा		८०१४२०.९४	६३८५६४.९७	७९.६७

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को मुख्य उपलब्धीहरु

सि. नं	सूचक	वेसलाईन (आ.व. २०८०/८१ सम्मको अवस्था)	आ.व. २०८१/८२ को प्रगति	आ.व. २०८१/८२ को सम्मको अवस्था
१	स्थानीय तह भित्र निर्मित स्थानीय सडक (कालोपत्रे) कि.मी.	८०.९३	१.८७६	८२.८०६
२	स्थानीय तह भित्र निर्मित स्थानीय सडक (खण्डास्मित) कि.मी.	४४३.१५	११.१७	४५४.३२
३	स्थानीय तह भित्र निर्मित स्थानीय सडक (धुले) कि.मी.	७५.५	०	७५.५
४	स्थानीय सडक पुल निर्माण (संख्या) (कल्भर्ट समेत)	४५	१०	५५
५	झोलुङ्गे पुल निर्माण (संख्या)	०	०	०
६	सिंचाई कुलो निर्माण (कि.मी.)	२.७७८	०.५३४	३.३१२
७	सिंचाई सुविधा पुगेको जमिनको क्षेत्रफल (हेक्टर)	९६५६	१०	९६६६
८	स्थानीय तहमा दर्ता/सूचीकृत भएका उद्योग/फार्मको संख्या	४९८	१०५	६०३
९	सामुदायिक विद्यालयको (माथिल्लो तहमा भर्ना हुन योग्य हुनेगरी) SEE उत्तिर्ण दर	४१.३८	८५.४	८५.४
१०	आधारभूत तहको खानेपानी पुगेको घरधुरी प्रतिशत	९५	३	९८
११	आधारभूत तहको सरसफाई पुगेको घरधुरी प्रतिशत	९५	३	९८
१२	रोजगार सूचना केन्द्रमा सूचीकृत वेरोजगारको संख्या		२७२	२७२

विषयक्षेत्रगत विनियोजन र खर्चको अवस्था

रकम रु. हजारमा

सि.नं	विषय क्षेत्र	वार्षिक विनियोजित बजेट	खर्च रकम	खर्च प्रतिशत	कैफियत
१	आर्थिक विकास	४३७८९.२१	३०९००.५३	७०.५६	
२	सामाजिक विकास	३८२१६५.७८	३४५८०३.५९	९०.४९	
३	पूर्वाधार विकास	१६९०९६.४९	१०८६६३.७४	६४.२६	
४	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	१४७३०.००	११७८९.२७	८०.०३	
५	सुशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास	१९१६३९.४८	१४१४०७.७९	७३.७८	
	जम्मा	८०१४२०.९४	६३८५६४.९	७९.६७	

स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रमको विवरण

बजेटको आधारमा:

क्र.सं.	बिबरण	आ.व. २०८१/८२ को योजना संख्या
१.	५० लाख भन्दा बढी बजेटको आयोजना	५
२.	२५+ देखि ५० लाखसम्मको आयोजना	१२
३.	५+ देखि २५ लाखसम्मको योजना	७४
४.	५ लाखसम्म बजेटको आयोजना	२१९
	जम्मा	३११

कार्यान्वयन तह/क्षेत्रको आधारमा:

क्र.सं.	बिबरण	आ.व. २०८१/८१२को योजना संख्या
१.	गाउँ/नगरपालिका स्तरीय	४१
२.	वडास्तरीय	२७०
	जम्मा	३११

योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन विधि:

क्र.सं.	बिबरण	आ.व. २०८०/८१ को योजना संख्या
१.	उपभोक्ता समिति मार्फत	२८०
२.	निर्माण व्यवसायी मार्फत	३१
३.	अन्य	०
	जम्मा	३११

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा सम्पादित उल्लेखनिय कार्यहरु

- अन्तर स्थानीय तह वारुण यन्त्र सञ्चालन भएको ।
- फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि जग्गाको भोगाधिकार प्राप्त भएको ।
- नगर अस्पताल निर्माण सम्पन्न भइ नगरपालिकाको लगानीमा सञ्चालनमा ल्याइएको ।
- पश्चिम नेपालको पशुपतिनाथ भनी चिनारी रहेको पर्रोहा पर्मेश्वर बोलबम धाम पुरात्विक प्यागोडा शैलिमा मन्दिर निर्माण सम्पन्न भएको ।
- करिव ३५० मेट्रिक टन क्षमताको चिस्यान भण्डार (Cold Store) निर्माण सम्पन्न भएको ।
- उज्यालो नमुना थारु गाउँ कार्यक्रम अन्तर्गत इन्टरलक टायल विच्छाइ नाली र सडकवत्ती सहित विभिन्न थारू गाँउमा सडक पुर्वाधार निर्माण सम्पन्न भएको ।
- मुर्गियामा राष्ट्रिय स्तरको फूटवल रङ्गशाला निर्माण भएको ।
- एक वडा एक खुल्ला व्यामशाला अवधारणा अनुरूप १,२,६, ७, १० र ११ मा व्यामशाला निर्माण सम्पन्न भएको ।
- बाणगंगा नगरपालिका सँगको लागत सहभागितामा छाडा चौपाया व्यवस्थापन अन्तर्गत गौशासा सञ्चालनमा ल्याइएको ।

उल्लेखनिय कार्यहरु मध्ये अनुकरणीय कुनै एक अभ्यासको विस्तृतीकरण

- विषयको शीर्षक (असल अभ्यासको नाम): उज्यालो नमुना थारु गाउँ ।
- पूर्व अभ्यास तथा अनुभव (छनौट गरिएको विषयमा पहिला कस्तो अभ्यास थियो - baseline) ।
  - यस सैनामैना नगरपालिका क्षेत्र भित्रका थारु बस्तीहरुमा हिलाम्य सडकहरु रहेकोमा स्तर उन्नतीका कार्यमात्रै भइरहेको ।
- परिवर्तन गरिएको मूख्य पक्षहरु (Main Interventions for Change - के/किन/ कसरी?)
  - परम्परागत थारु वस्तीलाई असर नपर्ने गरी गाउँ भित्र रहेका मुख्य तथा ससना सडकहरुमा नाली सहितको टायल विछयाउने र सडक वत्तीहरु जडान गरी उज्यालो नमुना गाउँ कार्यक्रम सञ्चालन गरीएको ।
  - आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक रुपमा पछाडी परेका आदिवासी थारुहरुलाइ स्थानीय सरकारको अनुभुती दिलाउन, वस्तीलाइ सफा र सुन्दर राख्न र उनिहरुको मौलिक्तालाई समेत संरक्षण गरी पुर्वाधारमा पहुँच वृद्धि गर्न ।
  - नगरपालिका र प्रदेश सरकारको छुट्टाछुट्टै लगानीमा क्रमश उज्यालो नमुना गाउँ निर्माण गरिरहेको ।

उल्लेखनिय कार्यहरु मध्ये अनुकरणीय कुनै एक अभ्यासको विस्तृतीकरण

- **नयाँ Intervention पछि लाभग्राहिले महसुस गरेको परिवर्तन**
  - परापुर्व देखि सरकारको अनुभव नगरेका थारु समुदायले यस कार्यको थालनी भए पछचात स्थानीय सरकारको अनुभुती गरेका छन ।
  - समुदाय स्तरमा सरसफाइको चेतना बढ्नुका साथै गाउँ बस्ती उज्यालो भइ चोरीका घटनामा न्यूनिकरण हुनुका साथै जिवनस्तरमा समेत सुधार आएको छ ।
  - परम्परागत थारु वस्तीको संरक्षण भएको र बस्तीको सौन्दर्यता बढेको छ ।
- **मूख्य सिकाई र अन्य स्थानीय तहका लागि सुझाव**
  - पछाडी परेका क्षेत्र र पुराना वस्तीहरुमा यस्ता कार्य गर्दा स्थानीय सरकारको प्रत्यक्ष अनुभुति हुने भएकोले यस्ता खालका कार्यक्रम सबै पालिकाले अनुसरण गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ ।
- **भावी योजना**
  - पछि परेका समुदायको पुनस्थापना गर्न र समाजका हरेक वर्गमा विकासको महशुस गराउन नियमित रुपमा सो शिर्षकमा बजेट विनियोजन गरी पछाडी परेका समुदायका वस्तीहरुमा उज्यालो नमुना गाउँ र यस्तै प्रकृतिका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने ।

नगरपालिकाले अनुभूत गरेका प्रमुख समस्या

- समयमा बजेट निकासा नहुनु र तोकिएको सिलिङ्ग अनुसार बजेट प्राप्त नहुदा योजना तथा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न कठिनाइ परेको र दायित्व सर्न गएको । (वित्तीय समानीकरण अनुदान तथा राजश्व बाडफाड वापत प्राप्त हुने रकमको अनिश्चितता)
- निर्माण व्यवसायीले समयमा कार्य सम्पन्न नगर्दा दायित्व सर्ने गरेको ।
- संघीय सकारको सहयोगमा नगर अस्पताल निर्माण सम्पन्न भयो , अस्पताल सञ्चालनको सुरुवात नगरपालिकाले गर्यो तर अस्पताल संचालनको लागि संघीय सरकारबाट बजेट र जनशक्ति उपलब्ध नहुँदा निकै कठिनाइ परेको छ ।

सङ्घीय र प्रदेश सरकारसँग अपेक्षा

- निर्माण व्यवसायीहरुले समयमा काम सम्पन्न नगर्ने र संघीय सरकारले सार्वजनिक खरिद सम्बन्धी नियमावली संशोधन गरी म्याद थप गर्ने प्रावधानले गर्दा समयमा काम सम्पन्न नहुने,लागत बढ्ने र गुणस्तर समेत कायम नहुने हुँदा यस्तो कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
- समयमा वजेटको निकासा हुनु पर्ने र वजेट सिलिङ्ग घटाउन नहुने ।
- नगर अस्पताल सञ्चालनका लागि बजेट व्यवस्थापन गर्नु पर्ने ।
- फोहर मैला प्रशोधन केन्द्र निर्माणको लागि जग्गा प्राप्त भएकोले सोको पूर्वाधार निर्माणको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्थापनको लागि सहयोग गर्नुपर्ने ।

योजना सँग सम्बन्धित तस्वीरहरु

(सडक कालोपत्रे)

सडक कालोपत्रे

- सैनामैना ९ संगमटोल सडक कालोपत्रे निर्माण

बोलबमधाम

मुर्गिया रङ्गशाला र कोल्डस्टोर

उज्यालो गाउँ पेभिङ्ग

उज्यालो थारु गाँउ कार्यक्रम अर्न्तगत पेभिङ्ग ब्लक बाट निर्मित सडक

(वडा कार्यालयहरुमा पुर्वाधार निर्माण)

वडा नं. ८ पर्वाधार निर्माण

जिल्ला समन्वय अधिकारी सहितको अनुगमन टोली

(वडा कार्यालय ५ र ८ भवनहरुमा पुर्वाधार निर्माण)

जिल्ला समन्वय अधिकारी सहितको

अनुगमन टोली

(स्वास्थ्य संस्था भवन निर्माण)

१५ शैया नगर अस्पताल भवन

(स्वास्थ्य संस्था भवन निर्माण)

दुधराक्ष वर्थिङ. सेन्टर भवन सैनामैना ६

(सिचाई कुलो निर्माण)

सैनामैना १० झिमझिमे कुला निर्माण

सैनामैना ८ भड्छ्यामा कुला निर्माण

धन्यवाद ।